

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 Облік та оподаткування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Облік, аудит та оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю
(назва магістерської програми)

на тему: **«Виробничі запаси – порядок відображення в обліку та звітності підприємства: національний та міжнародний досвід (на прикладі ТОВ «Цемент»)»**
(назва теми)

Виконавець:

студентка Центру заочної форми навчання

Шамрай Марія Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Волчек Руслан Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми полягає у тому, що виробничі запаси на даному етапі розвитку підприємств відіграють велике практичне значення, адже вони безпосередньо приймають участь у виробництві готової продукції. Добре побудована система обліку запасів сприяє підвищенню ефективності їх використання, а звідси і зниженню собівартості виробленої продукції.

Питання обліку запасів має важливе практичне значення та виробничу спрямованість, оскільки це є передумовою подальшого розвитку виробництва на підприємствах України. Запаси займають особливе місце не лише у складі майна підприємства, а й особливе місце їм належить у структурі витрат, оскільки вони є основною складовою при формуванні собівартості готової продукції.

Мета дослідження – теоретичне й практичне обґрунтування вдосконалення організації та методики обліку, аналізу та контролю операцій з виробничими запасами на основі опрацьованого законодавства та інструктивного матеріалу, літературних джерел, діючої практики організації обліку та положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Завдання дослідження:

- уточнити зміст виробничих запасів, їх склад, класифікацію на підприємстві;
- з'ясувати особливості оцінки виробничих запасів;
- дослідити питання обліку виробничих запасів згідно з вимогами МСФЗ;
- вивчити особливості досліджуваного підприємства та провести аналіз його фінансового стану;
- проаналізувати діючу організацію та методику обліку виробничих запасів на досліджуваному підприємстві та виявити шляхи їх вдосконалення;
- провести аналіз ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «Цемент»;
- побудувати регресійну модель, за результатами якої можливо було б надати ґрунтовні рекомендації щодо поліпшення ефективності використання виробничих запасів на досліджуваному підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та контролю виробничих запасів.

Предметом дослідження визначено сукупність теоретичних, практичних і методичних аспектів обліку та контролю операцій з запасами в умовах ринкових відносин з урахуванням галузевої специфіки ТОВ «Цемент».

Методи дослідження, що було використано у кваліфікаційній роботі: аналіз – для деталізації об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез – для узагальнення розрізнених аспектів методики обліку, аналізу та контролю запасів; статистичні та аналітичні розрахунки – для дослідження факторної облікової інформації; порівняння – для зіставлення даних підприємства у динаміці; групування – для визначення залежностей одних показників від інших; середніх і відносних величин – для дослідження рівня використання облікової інформації в

управлінській діяльності; табличний (графічний) – для наочного зображення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження при написанні роботи виступають дані бухгалтерського та статистичного обліку, звіти та інші документи, надані підприємством. У дипломній роботі проаналізовані літературні та нормативно-правові джерела для отримання повної картини теоретичної основи щодо бухгалтерського обліку, контролю та аналізу операцій з виробничими запасів.

Структуру та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменувань) та 30-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінка. Основний зміст викладено на 94-х сторінках. Робота містить 24 таблиці, 9 рисунків.

Публікації. За темою кваліфікаційної роботи автором підготовлено тези: Шамрай М.С. Кореляційно-регресійний аналіз використання виробничих запасів на ТОВ «Цемент».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади обліку виробничих запасів у системі управління**» проаналізовано теоретичний матеріал стосовно виробничих запасів і встановлено, що в умовах ринкової економіки виробничий процес неможливий без такої важливої складової, як виробничі запаси. До них відносяться сировину, матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тара і тарні матеріали, будівельні матеріал, запасні частини, незавершене виробництво, товари та готова продукція. Від рівня забезпеченості виробничих запасів залежить випуск готової продукції.

Слід відмітити різноманітність класифікації виробничих запасів, вибір якої також залежить від специфіки діяльності підприємств.

У даному розділі також розглянуто особливості обліку виробничих запасів за МСФЗ.

У другому розділі «**Організація і методика обліку виробничих запасів на ТОВ «Цемент»**» було надано загальну характеристику досліджуваному підприємству. Також ми ознайомились з організаційною структурою, Статутом та Наказом про облікову політику ТОВ «Цемент». Нами було проведено аналіз фінансового стану підприємства.

Нами було досліджено систему обліку та контролю виробничих запасів, первинну документацію, фінансову звітність ТОВ «Цемент». Визначено, які проблеми обліку, контролю та аналізу виробничих запасів існують на досліджуваному підприємстві. Проведено аналіз цих проблем та надано рекомендації щодо їх усунення.

У третьому розділі «**Контроль та економічний аналіз виробничих запасів на ТОВ «Цемент»**» ми визначили мету, завдання та джерела контролю виробничих запасів на досліджуваному підприємстві. Також ознайомились із методикою та особливостями перевірки виробничих запасів на підприємстві ТОВ «Цемент».

Нами було проведено анкетування щодо дослідження проблем стану обліку і управління, оцінку системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю ТОВ «Цемент».

підприємстві у 2015 році порівняно із 2013 роком зросла, що підтверджується, у першу чергу, динамікою матеріаломісткості реалізованої продукції. Якщо у 2013 році у кожній гривні реалізованої продукції містилося 71 копійка матеріальних витрат, то у 2015 році вже – 57 копійок. Зазначені зміни у ефективності використання матеріальних ресурсів призвели, у сукупності із іншими чинниками, до збільшення у 2,6 рази прибутку від основної операційної діяльності на ТОВ «Цемент» (з 20,7 млн. грн. у 2013 році до 53,3 млн.грн. у 2015 році). Тому частка прибутку в розрахунку на 1 гривну матеріальних витрат має тенденцію до збільшення (з 0,13 грн. у 2013 році до 0,37 грн. у 2015 році).

Результати регресійного аналізу свідчать, що збільшення частки виробничих запасів в структурі оборотних активів призведе до зменшення їхньої оборотності на 4,16 обертів. Збільшення рентабельності продажів на 1% призведе до збільшення коефіцієнту оборотності на 1,748 обертів. Збільшення рівня матеріаломісткості реалізованої продукції обумовлює зменшення коефіцієнта оборотності виробничих запасів на 5,773 оберти.

На основі побудованої регресійної моделі, нами сформульовано низку рекомендацій, впровадження яких дозволить підвищення ефективність використання виробничих запасів на ТОВ «Цемент».

ВИСНОВКИ

У результаті вивчення нормативних документів з обліку, аналізу та контролю операцій з виробничими запасами, економічної літератури з питань розвитку обліку і критичного аналізу діючої практики на ТОВ «Цемент» зроблено такі висновки.

1. У ході аналізу теоретичної основи щодо обліку матеріальних цінностей, з'ясувалося, що не існує єдиного визначення щодо поняття «виробничі запаси». Було встановлено, що більш широке та загальне поняття «виробничих запасів» викладено в П(С)БО 9, згідно з яким запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва чи утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг.

Також у ході дослідження було розглянуто класифікацію запасів, яка приймає участь в раціональній організації бухгалтерського обліку запасів. Одними з основних моментів в обліку запасів є їхня правильна оцінка, яка виконується на всіх етапах руху запасів. Управлінський персонал самостійно обирає ці методи, залежно від специфіки діяльності підприємства.

Також розглянуто особливості обліку виробничих запасів за МСФЗ.

2. Детально розглянуто економічну характеристику досліджуваного підприємства ТОВ «Цемент», систему бухгалтерського обліку запасів на підприємстві. Виробничі запаси на ТОВ «Цемент» представлені у вигляді сировини та допоміжних матеріалів, запасних частин, палива, тари і тарних матеріалів та

інших матеріалів. Від рівня забезпеченості виробничих запасів залежить випуск готової продукції.

На підприємстві облік повністю автоматизований завдяки використанню таких програм, як: «1С: Підприємство» версії 7.7, «Босс-кадровик», «Клієнт-Банк» та «М.Е.Дос».

У роботі проаналізовано фінансовий стан досліджуваного підприємства. Встановлено, що аналіз зміни величини і структури майна ТОВ «Цемент» показав, що загальна сума його активів за 2014-2015 роки збільшилась на 5,8%. Зазначене збільшення майна організації відбулося внаслідок зростання вартості оборотних активів. У складі оборотних активів відбулися такі зміни: протягом аналізованого періоду відбулося зростання абсолютної суми запасів приблизно на 20,1%. Питома вага цієї статті у структурі оборотних активів товариства зменшилась з 32,5 до 26,2%.

Спостерігається збільшення дебіторської заборгованості на 2%. Зазначимо, що розрахунки свідчать, що зростання дебіторської заборгованості свідчить про зростання продажів у кредит ТОВ «Цемент».

У 2015 році порівняно з 2014 роком відбулися наступні тенденції у платоспроможності товариства. Коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс з 0,86 на кінець 2014 року до 0,98 на кінець 2015 року. Коефіцієнт загальної ліквідності дещо зменшився з 1,96 до 1,69. Отже, ТОВ «Цемент» визнано платоспроможним за усіма коефіцієнтами ліквідності.

Аналіз даних показав, що оборотність оборотних коштів ТОВ «Цемент» у 2015 році порівняно з 2014 знизилась (з 6,71 у 2014 році до 2,99 у 2015 році). Детальне дослідження складових оборотності оборотних коштів показало, що таке різке зниження коефіцієнта оборотності оборотних коштів зумовлено загалом зниженням коефіцієнта оборотності грошових коштів та їх еквівалентів з 10,76 до 5,71 й зменшенням коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги з 31,38 до 28,36.

3. Розглянуто теоретичні і практичні аспекти перевірки виробничих запасів, проведено тестування система внутрішнього контролю операцій з виробничими запасами, а також проаналізовано стан і структуру запасів на ТОВ «Цемент» та побудовано регресійну модель, на основі якої надано ґрунтовні рекомендації щодо поліпшення ефективності управління виробничими запасами на досліджуваному підприємстві.

Аналіз даних показав, що запаси ТОВ «Цемент» збільшились за період з 2013 по 2015 роки на 9%. Найбільш суттєве збільшення відбулося за виробничими запасами (у структурі запасів підприємства вони збільшились з 80,8% до 91,2%). Готова продукція натомість зменшилась (у структурі запасів її питома вага знизилась з 18,7 до 6,5%).

Домінування виробничих запасів у структурі предметів праці ТОВ «Цемент» свідчить про те, що управлінський персонал товариства прагне забезпечити ритмічне виробництво продукції і не допускати появлення проблем у організації виробничого процесу. Для цього він дотримується наявності однієї зі

складових виробничого потенціалу підприємства – виробничих запасів на нормативному рівні.

Щодо ознаки оптимальності складу запасів на ТОВ «Цемент», то галузеві особливості діяльності підприємства формують тенденцію до неоптимальної структури запасів. Зокрема, коефіцієнт оптимальності складу запасів у кінці 2013 року склав 4,32, а на кінець 2015 року – 14,45 (загально прийняте значення повинно складати менше 1). Отже, склад запасів товариства не є оптимальним.

Щодо зменшення залишків готової продукції на досліджуваному підприємстві, то зазначимо, що вони знизились з 4,5 млн.грн. у 2013 році до 1,7 млн.грн. у 2015 році або у 2,6 рази, що є позитивним й криза ліквідності за критерієм невідповідності обсягів накопичення залишків готової продукції темпам нарощування чистої виручки від реалізації продукції, не відбилася у діяльності ТОВ «Цемент». Проте у подальшому доцільно виявити зміни у тривалості виробничого, операційного й фінансового циклу підприємства, що дозволить оцінити тенденції у зміні ефективності використання виробничих запасів ТОВ «Цемент».

Аналіз показав, що ефективність управління матеріальними витратами на підприємстві у 2015 році порівняно із 2013 роком зростає, що підтверджується, у першу чергу, динамікою матеріаломісткості реалізованої продукції. Якщо у 2013 році у кожній гривні реалізованої продукції містилося 71 копійка матеріальних витрат, то у 2015 році вже – 57 копійок. Зазначені зміни у ефективності використання матеріальних ресурсів призвели, у сукупності із іншими чинниками, до збільшення у 2,6 рази прибутку від основної операційної діяльності на ТОВ «Цемент». Тому частка прибутку в розрахунку на 1 гривню матеріальних витрат має тенденцію до збільшення (з 0,13 грн у 2013 році до 0,37 грн у 2015 році).

Результати регресійного аналізу свідчать, що збільшення частки виробничих запасів в структурі оборотних активів призведе до зменшення їхньої оборотності на 4,16 обертів. Збільшення рентабельності продажів на 1% призведе до збільшення коефіцієнту оборотності на 1,748 обертів. Збільшення рівня матеріаломісткості реалізованої продукції обумовлює зменшення коефіцієнта оборотності виробничих запасів на 5,773 оберти.

В умовах кризи, постійно зростаючих тарифів на виробничі запаси, а також низьких цін на цемент, вважаємо за доцільне серед основних шляхів підвищення ефективності їхнього використання на ТОВ «Цемент», рекомендувати наступні заходи:

– по-перше, необхідним є перехід на більш сучасні технології виробництва цементу, а саме, переведення виробничого процесу на «суху» технологію. За оцінкою експертів це дозволить зменшити витрати на паливно-енергетичні та матеріальні ресурси на 30-40% у порівнянні з «мокрим» способом виробництва.

Сутність «сухого» технологічного процесу полягає у глибокому обезвожуванні комплексними розріджувачами основної сировини – клінкеру. Цей спосіб виробництва дозволить також значно скоротити обсяги викидів вуглекислого газу, що підвищить екологічність виробництва;

– по-друге, використовувати високопродуктивне обладнання з високим рівнем автоматизації виробничих процесів, що дозволить зменшити відходи виробництва;

– по-третє, проблема ресурсозбереження повинна мати комплексний характер на усіх етапах технологічного процесу. У зв'язку з цим, вкрай актуальною є заміна природного газу на альтернативні види палива під час обжигу портланд-цементного клінкеру;

– по-четверте, використовувати мінеральних добавок, що дозволить зменшити питомі витрати паливно-енергетичних ресурсів. Зазначимо, що дослідження світових тенденцій у цементному виробництві показало, що питома вага клінкеру в цементі зменшилася з 83% у 1990 році до 75% у 2013 році й у середньостроковій перспективі дана тенденція буде продовжена.

– по-п'яте, проводиться глибоке дослідження щодо переходу до безклінкерного засобу виробництва. Дана технологія дозволяє використовувати більш широкий асортимент сировини та матеріалів у порівнянні з виробництвом «традиційного» цементу. Виробник може обирати більш дешеві види сировини. Наприклад, відходи металургічної промисловості, зокрема, доменний шлак, що позитивно вплине не тільки на зниження матеріальних витрат, але й на екологію.

Зазначимо, що проекти щодо виробництва цементу «сухим» засобом потребують значних інвестицій щодо технологічного переоснащення з періодом окупності на рівні 8-10 років. Тому для підприємства потрібна комплексна оцінка ефективності і доцільності здійснення повномасштабної модернізації виробництва.

5. Ретельне вивчення діючої системи обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів на ТОВ «Цемент» виявило певні недоліки в організації та обліку, на основі яких було внесено пропозиції щодо можливих шляхів уникнення цих недоліків.

– Для відображення виданих авансів постачальникам не використовується рахунок 3.7.1 «Аванси видані», а обліковується така заборгованість на рахунку 6.3.1 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками».

– За допомогою методу обстеження та оглядової перевірки виявлена незадовільна організація складського господарства та зберігання запасів, зокрема не ведуться картки складського обліку, неналежним чином оформлюється складський облік МШП тощо.

– На підприємстві фактично не ведеться позабалансовий облік, про що свідчить навіть відсутність позабалансових рахунків у Робочому Плані рахунків. Це ускладнює контроль за активами, що не належать підприємству, забезпеченнями, контрактними та непередбаченими активами і зобов'язаннями, списаною дебіторською заборгованістю тощо.

6. З метою виправлення наявних помилок в обліку на ТОВ «Цемент» ми рекомендуємо бухгалтерії підприємства комплекс заходів щодо вдосконалення діючої системи обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів:

– Операції з виданих авансів необхідно вести на субрахунку 3.7.1, а не на рахунку 6.3.1, як це фактично робиться. Особливо це актуально для розрахунків з іноземними контрагентами, оскільки дозволить відокремити монетарні і немонетарні статті та більш прозоро відобразити в обліку курсові різниці.

– Вести картки складського обліку виробничих запасів, що дасть змогу бухгалтерії систематично контролювати складський облік на основі первинних документів та обґрунтовувати визначення залишків запасів після кожної операції.

– Рекомендуємо впровадити на підприємстві застосування позабалансових рахунків, оскільки завдяки веденню позабалансового обліку забезпечується реальне відображення економічного стану підприємства.

– Створювати і ширше впроваджувати ресурсозаощадливі та енергоекономні технології, які забезпечують комплексну переробку сировини, здійснювати постійний пошук технічних і технологічних прийомів зниження втрат сировини.

Таким чином, вважаємо при впровадженні запропонованих нами рекомендацій підприємству ТОВ «Цемент» вдасться підвищити ефективність системи обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів, що в кінцевому випадку позитивно вплине на всю діяльність досліджуваного підприємства в цілому.

АНОТАЦІЯ

Шамрай М.С. «Виробничі запаси – порядок відображення в обліку та звітності підприємства: національний та міжнародний досвід (на прикладі ТОВ «Цемент»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «071 Облік та оподаткування» за магістерською програмою професійного спрямування

(шифр та назва спеціальності)

«Облік, аудит та оподаткування в управлінні підприємств за видами економічної діяльності».

(назва магістерської програм)

– Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2018.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти обліку та контролю виробничих запасів, методика та організація обліку і внутрішнього контролю виробничих запасів на ТОВ «Цемент». У роботі надано загальну характеристику ТОВ «Цемент», досліджено класифікацію та оцінку виробничих запасів на підприємстві.

Проаналізовано основні економічні показники діяльності досліджуваного підприємства. Наведено теоретичні аспекти, методику та особливості перевірки виробничих запасів на досліджуваному підприємстві.

Запропоновано: Вести картки складського обліку виробничих запасів; операції з виданих авансів вести на субрахунку 3.7.1, а не 6.3.1; впровадити на підприємстві застосування позабалансових рахунків; створювати і ширше впроваджувати ресурсозаощадливі та енергоекономні технології тощо.

Ключові слова: виробничі запаси, облік, внутрішній контроль, аналіз, управління, підприємницька діяльність.

ANNOTATION

Shamray M.S «Production Reserves - the order of reflection in the accounting and reporting of the enterprise: national and international experience (for example, LLC «Cement»)».

Qualification work for obtaining an educational master's degree in the specialty «071 Accounting and Taxation» under the master's programme of professional orientation (code and specialty name)

«Accounting, audit and taxation in enterprises management by types of economic activity».

(the name of the master's program)

- Odessa National University of Economics. - Odessa, 2018

The theoretical aspects of accounting and control of production stocks, methodology and organization of accounting and internal control of production stocks at «Cement «LLC are examined in

this work. In this work the general characteristic of «Cement» LLC is given, the classification and estimation of inventories at the enterprise is investigated.

The basic economic indicators of activity of the investigated enterprise are analyzed. Theoretical aspects, methodology and features of checking of production stocks on the investigated enterprise are presented.

It is offered: To force into application stock records of inventory; operations on advances issued to carry out on subaccount 3.7.1, not 6.3.1; to introduce on the enterprise application of off-balance accounts; to create and more widely implement resource-saving and energy-saving technologies, etc.

Key words: production stocks, accounting, internal control, analysis, management, entrepreneurial activity.